

Janny van der Molen

Grote
gedachten

verhalen over filosofie

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Inhoud

Voor je begint met lezen 6

Hoofdstuk 1

IDEË & MATERIE Ik weet dat ik niets weet 9

Hoofdstuk 2

VRIJHEID & DEMOCRATIE Vrijheid blijheid? 53

Hoofdstuk 3

LICHAAM & ZIEL Ik denk, dus ik ben 85

Hoofdstuk 4

MAN & VROUW Dé vrouw bestaat niet 127

Hoofdstuk 5

GOED & KWAAD Wie het weet, mag het zeggen... 159

Hoofdstuk 6

LEVEN & DOOD Een nieuw begin 189

Over de filosofen in dit boek 222

Over Janny van der Molen 230

Andere boeken van Janny van der Molen 232

Ik weet dat ik niets weet

Als Sven die ochtend de trap af loopt, weet hij niet goed in wat voor stemming hij is. Het is begin september. De zomervakantie is voorbij. Afgezien van de krantenwijk, die hij in de zomer van een vriend had overgenomen, een reisje naar Rome en wat klusjes in huis, heeft hij vooral veel gegamed en wat rondgehangen met Bram. Prima zomer, dus.

Nu is het weer afgelopen met die vrijheid. Vroeg opstaan. Huiswerk. De voetbaltrainingen zijn alweer begonnen. Maar tegelijkertijd is het ook wel weer heel leuk iedereen te zien en verhalen te horen. Van Jelle, die zowel met zijn vader als met zijn moeder op vakantie is geweest. Van Loubna, die vast de hele zomer met haar familie in Marokko heeft doorgebracht. En van Wouter, die waarschijnlijk weer met z'n moeder op Vlieland heeft gekampeerd.

Hij pakt zijn tas, kijkt nog even in de spiegel of zijn haar wel goed zit, en loopt de trap af.

‘Hai,’ zegt hij tegen zijn vader, die met een ernstige blik de krant zit te lezen aan de ontbijttafel. Hij kijkt op, maar lijkt er met zijn gedachten niet helemaal bij.

‘Goedemorgen Sven,’ zegt hij om meteen daarna weer verder te lezen. Sven pakt een stapel boterhammen die mee moeten naar school en grijpt naar de pot met pindakaas. ‘Hmm,’ zegt zijn vader en hij schudt zijn hoofd. Sven schenkt een glas thee in. Vader hmmt opnieuw. In gedachten verzonken vouwt hij de krant dicht en staat op.

‘Is er wat?’ vraagt Sven.

Maar zijn vader schudt zijn hoofd. ‘Ik moet gaan. Eerste dag vandaag, toch?’ Sven knikt.

‘Veel plezier, jongen.’

‘Thanks.’

10

Als zijn vader de deur achter zich dichtslaat, pakt Sven de krant en zoekt naar het artikel waar hij net boven zat te zuchten. Er stond een foto bij van een huis, heeft Sven gezien. Hij slaat de pagina’s om. Daar vindt hij het. ‘Weldoener schiet jeugd te hulp’ staat boven het artikel. Hij leest het verhaal vluchtig. Een rijke inwoner van de gemeente wil dat in een van zijn panden een inloophuis komt voor dakloze jongeren. Hij wil met de gemeente praten over de benodigde vergunningen. Er staat een foto bij. Een mooi huis. Hoog, zware houten voordeur met een ouderwets luikje erin. Zo te zien leegstaand.

Sven slaat de krant dicht en legt die aan de kant. Als dat alles is. Zijn vader is raadslid. Daar zal zijn reactie wel iets mee te maken hebben. Tien voor acht alweer. Tijd om op de fiets te springen.

‘Hé Bram!’ Sven duwt een paar brugpiepers aan de kant en zwaait naar zijn vriend.

Bram lacht. ‘Niet zo gemeen tegen die kleintjes, man!’

‘Heb jij je rooster bij de hand? Ik weet niet waar we heen moeten.’

‘Lokaal 113.’

‘En waar beginnen we mee?’

‘Swart. Filosofie.’

‘O, ja, die nieuwe,’ zucht Sven. ‘Ik heb afgelopen weekend even in het boek gekeken. Vet saai. En heel moeilijk.’

‘En daar beginnen we dus de week mee,’ klaagt Bram. ‘Dat is fijn. Not.’

Bij de ingang van lokaal 113 staan Tijmen en Sanne al druk te kletsen. Ook Loubna komt eraan en Wouter. Iedereen praat door elkaar heen. Er is na zeven weken vakantie veel te vertellen. Dan geeft Bram Sven een por en wijst naar het eind van de gang. Daar komt een lange, wat slungelige, magere man aan in een ouderwets bruin pak. Hij heeft een klein gezicht en een opvallend lange nek. Dun bruin haar. Hij zou in een stripboek niet misstaan. Nu hij dichterbij komt, ziet Sven de priemende bruine ogen van de leraar filosofie. Wat een wonderlijke man. Hij ziet dat Loubna en Sanne elkaar ook veelbetekenend aankijken. Wat een type!

‘Goedemorgen, mensen,’ zegt meneer Swart vriendelijk. ‘Uitgeslapen genoeg om een uurtje na te denken?’ Ze brommen wat. ‘Kom binnen!’

Ze zoeken een plekje. Sven gaat naast Bram zitten.

‘Godfried Swart,’ zegt Swart. ‘Met een S. Zo heet ik. Maar voor jullie ben ik meneer Swart. Niet omdat ik daaraan hecht, maar omdat we dat op school zo hebben afgesproken.’

‘Dat is alles, meneer?’ zegt Wouter.

In de klas beginnen een paar leerlingen te grinniken.

‘Wat is jouw naam?’

‘Wouter.’

‘Verklaar je nader, Wouter.’

‘U hebt een opvallende voornaam, meneer.’

‘Wouter,’ zegt meneer Swart. ‘Wou-ter. Wout-er. Wo-uter. Hmm.’

Sven en Bram grinniken. Wouter kijkt wat ongemakkelijk. Maar dan begint meneer Swart te zingen. ‘Woutertje Woutertje, piepklein kaboutertje, wiebel wiebel wiebel woep.’ Wouter krijgt een vuurrood hoofd en de klas ligt dubbel van het lachen.

‘Goed,’ zegt meneer Swart. ‘Tijd om aan de slag te gaan. Pak je boek er maar bij.’ Ze rommelen in hun tassen.

‘Al bekeken?’ vraagt hij. Een enkeling knikt. ‘Hoe heet jij?’ vraagt hij aan Ilse.

Ze kijkt verlegen op. ‘Ilse, meneer.’

‘En? Wat vind je ervan?’

‘Eh... Nou... Eh... Misschien wel interessant, meneer.’

‘Nou, ik vind het helemaal niks. Stop maar weer in je tas.’

Sven kijkt Bram verbaasd aan. ‘Meent hij dat nou?’ zegt hij zachtjes. Maar als hij ziet dat de een na de ander het boek weer in de tas stopt, volgt hij hun voorbeeld. Meneer Swart is inmiddels op een van de lege tafeltjes voor in de klas gaan zitten.

‘Hoe heet jij?’ vraagt hij aan het enige meisje in de klas met een hoofddoek.

‘Loubna.’

‘Stop die map ook maar weg, Loubna. Jullie hebben voorlopig geen boeken, schriften of pennen nodig. Jullie hebben tijdens deze les voorlopig maar één ding nodig. Je hoofd.’

12

‘Moet lukken, meneer,’ zegt Wouter, die hersteld is van de plagerij van de nieuwe leraar.

‘Wat ik dit jaar wil doen,’ gaat meneer Swart verder, ‘is met jullie nadenken. Ik wil jullie vertellen over mensen die hebben nagedacht en ik wil jullie vertellen over wat zij dachten. En ik ben benieuwd wat jullie gedachten daar weer over zijn. Voorlopig hoef je dus niet méér mee te nemen dan jezelf. Je gaat je hoofd gebruiken en je mond. Ik zal jullie eens per trimester een cijfer moeten geven. Maar dat zien we dan wel weer.’

‘Dit kan best leuk worden,’ grijnst Bram naar Sven. Die knikt.

‘Wat is filosofie?’ vraagt meneer Swart.

‘Dat zei u toch net al?’ zegt Sanne bijdehand. ‘Nadenken.’

‘Klopt,’ zegt Swart. ‘Maar het is meer. Als je naar de letterlijke betekenis van het oorspronkelijk Griekse woord kijkt, betekent het zoiets als “de waarheid liefhebben”. Het nadenken heeft dus voortdurend een doel: het vinden van de waarheid. Waarheid met een hoofdletter.’

‘Vraag is of die wel bestaat,’ zegt Jelle peinzend.

‘Heel goed!’ zegt meneer Swart. ‘Hoe heet jij?’

‘Jelle.’

‘Dat is inderdaad de vraag. Filosofie is dus nadenken, zoeken en vragen. Altijd maar vragen. En doorvragen. Nog eens van een andere kant bekijken. En nog eens en nog eens.’

‘Vaag,’ moppert Sanne. ‘Heb nu al slaap,’ zegt ze zachtjes tegen buurvrouw Loubna.

‘Waarom vaag?’ vraagt meneer Swart.

‘Omdat je zoekt naar antwoorden die er misschien wel helemaal niet zijn.’

‘Dus?’

‘Dus? Beetje zonde van mijn tijd.’

Meneer Swart zegt niets. Hij gaat staan en loopt de klas in.

‘Ik wil jullie graag het verhaal vertellen van een man die niet alleen wilde nadenken, maar ook hardop wilde nadenken met anderen. Hij ging net zo lang door met vragen stellen tot het ongemakkelijk werd. In zijn tijd was dat zeer ongewoon. Hij werd door machthebbers als zo bedreigend ervaren, dat het zijn dood werd.’

Swart loopt weer naar zijn tafel, klapt zijn laptop open, zet het digibord aan en typt wat in. Dan verschijnt een hoofd van steen op het bord. Vlezig gezicht, stevige neus, hoog voorhoofd, baard met veel krullen.

‘We gaan naar Griekenland,’ zegt meneer Swart. ‘En we gaan naar buiten. Pak je jas. Beetje stil op de gang. Over drie minuten zie ik jullie op het plein.’

‘Huh?’ zegt Sven. En ook de anderen maken soortgelijke geluiden. Maar meneer Swart heeft zijn jas al aangetrokken en loopt de klas uit.

‘En onze tassen dan?’ roept Jelle nog. Maar dat hoort Swart al niet meer.

‘Wat is dit nou weer?’ verzucht Sanne, die met Loubna de brede trappen afloopt.

‘Ik vind hem wel grappig,’ antwoordt Loubna.

Meneer Swart zit in kleermakerszit midden op het plein.

‘Die is gek,’ zegt Bram tegen Sven.

‘Kom,’ wenkt meneer Swart. ‘Kom even bij me zitten.’

Aarzelend gaan ze zitten. Ilse geeft Bram een por, omdat die maar niet kan stoppen met giechelen. ‘Maar dit is toch ook idioot,’ zegt hij nog. Jelle gaat op zijn jas zitten omdat hij geen vlekken wil in zijn nieuwe broek.

‘We zijn in Athene,’ zegt meneer Swart.

‘Ja, hoor,’ roept Wouter, maar niemand reageert. ‘Het is rond 400 voor Christus. Wij hebben allemaal een moeilijke tijd achter de rug met de ene oorlog na de andere. Misschien hebben we moeten vechten. Misschien hebben we een geliefde verloren. Maar nu is het vrede en we bevinden ons op de agora, het centrum van de stad waar alles gebeurt.’

14 ‘Daar ben ik geweest!’ roept Tijmen enthousiast. ‘Er is alleen niet veel van over. Nou ja, wat stapels stenen.’

‘Klopt,’ zegt meneer Swart. ‘Maar wij stellen ons nu voor dat er enorme gebouwen om ons heen staan. Lange zuilengalerijen, tempels. We weten dat hier rechtspraak plaatsvindt, dat er mensen zijn die komen om de goden te eren, en dat bestuurders en volksvertegenwoordigers hier praten over de toestand van de stad. Mensen lopen voorbij met hun dagelijkse boodschappen. De markt is hier immers ook. Te midden van al die drukte luisteren jullie naar mij, naar Socrates, de grote filosoof, de wijze man.’

‘En u gaat dan straks dood?’ grinnikt Wouter.

‘Zeker!’ zegt Swart. ‘Maar niet te snel. Eerst hangen jullie allemaal aan mijn lippen. Jullie hebben geen oog voor wat er om je heen gebeurt. Je luistert naar mij, Socrates. Ik ben de jongste niet meer, ik heb een baard en draag een jurk. Jullie trouwens ook. Van mij mogen jullie allemaal aanschrijven, maar het is niet waarschijnlijk dat vrouwen dat zullen doen.’

‘Dan ga ik maar,’ zegt Sanne. ‘Even op de markt een kip halen om te plukken of zo.’ Iedereen lacht.

Meneer Swart doet alsof hij haar niet gehoord heeft. ‘Vanuit de bestuursgebouwen word ik in de gaten gehouden. Ze vragen zich af wat ik met jullie bespreek. Ze hebben verhalen over me gehoord. Ik zou jullie vergiftigen met verkeerde ideeën. Ik zou geen respect hebben voor de goden. De groep leerlingen om me heen wordt met de dag groter. Ze hebben me wel eens gevraagd wat ik jullie toch allemaal wijsmaak. Maar ik maak jullie niks wijs. Ik leg jullie niets in de mond.’

Hij kijkt naar de leerlingen die op de grond voor hem zitten en wijst dan naar Sven. ‘Hoe heet jij?’

‘Sven, meneer.’

‘Ah! Svenos, mooie naam.’

Hij steekt zijn hand naar Svenos uit. ‘Socrates.’

Sven lacht schaa-pachtig.

‘Svenos, vertel mij eens: streef jij ernaar het goede te doen?’

‘Eh...’ zegt Svenos. ‘Ik denk het wel...’

‘Je denkt het wel?’

‘Ja, soort van.’

‘Je denkt dat je wel een soort van het goede wilt doen?’

De klas begint te grinniken. Svenos kijkt een beetje chagrijnig. ‘Wat wilt u horen, dan?’

‘Mijn vraag is of je ernaar streeft het goede te doen.’

‘Ja, waarde Socrates, daar streef ik naar,’ zegt Svenos in de hoop er nu vanaf te zijn.

‘Dan heb ik nu twee vragen voor je: wat betekent het om ergens naar te streven en, belangrijker nog, wat is het goede?’

‘Jeetje,’ verzucht Svenos.

‘Dat wéét je toch wel?’ zegt Jelle geërgerd. Hij heeft voor zijn doen best lang zijn mond gehouden, maar moet zich er nu toch even tegenaan bemoeien.

‘Ah! Als je het goedvindt, Svenos, leg ik de vraag naar het goede even voor aan Jellos.’

Die geeft geen krimp als hij zijn nieuwe naam hoort en steekt meteen van wal.

‘Bij het goede moeten we denken aan respect en aandacht voor

anderen en voor de natuur. Dus goed omgaan met het leven en met alles wat leeft.’

Sanne kan een flinke gaap niet onderdrukken als ze de tevreden blik van Jelle ziet. Socrates ziet dat ook. ‘Vind je dat Jellos het goede goed heeft omschreven?’ vraagt hij haar.

Sanne heeft er nu duidelijk genoeg van. ‘Kunt u niet gewoon zeggen wat het is? Dan is dat ook weer klaar!’

Nu gaat meneer Swart staan. ‘Kijk!’ zegt hij en hij steekt een vinger in de lucht. ‘Dat is nou precies waar het bij Socrates om draaide. Socrates wilde mensen níét vertellen wat ze moesten denken. Hij wilde dat ze zélf nadachten. Hij wilde dat de mensen al die onderwerpen waar ze zomaar nonchalant van alles van vonden en zeiden, eerst kritisch onder de loep namen. Dat ze doorvroegen, net zo lang doorvroegen tot ze bij de essentie kwamen. Want wat is goed? Wat is echt? Wanneer ben je rechtvaardig? En schoonheid: wat is dat eigenlijk? Mensen zeggen dat ze de waarheid spreken of weten wat waar is. Maar hoe zeker zijn ze daarvan?’

‘Ja, hallo zeg,’ moppert Jelle. ‘Dan kun je toch helemaal niets meer?’

‘Want?’

‘Uiteindelijk zijn we toch nergens honderd procent zeker van?’

‘Ha!’ zegt meneer Swart stralend. Hij staat er zo gelukkig bij dat het lijkt alsof hij de lotto heeft gewonnen. ‘Helemaal goed, helemaal goed, Jelle! Socrates is daarom heel beroemd geworden met de uitspraak: *Ik weet dat ik niks weet.*’

‘Dat is lekker makkelijk,’ zegt Bram. ‘Als je weet dat je niks weet, hoef je niet meer na te denken.’

Sanne begint heen en weer te schuiven. Koud en hard, die stenen tegels onder de billen.

‘Maar dat nadenken was juist wél de bedoeling van Socrates. Zoals een verloskundige een vrouw helpt om haar kind op de wereld te zetten, zo wilde hij mensen helpen met de geboorte van hun eigen waarheid. Socrates moedigde mensen aan zichzelf zo goed mogelijk

te leren kennen, want dan krijg je volgens hem pas echt een eigen visie op bijvoorbeeld het goede. En hij ging er ook van uit dat je dan het goede zal doen. Jezelf leren kennen, inzicht hebben, leidt dus tot goed leven.'

'Nou snap ik er dus echt helemaal niks meer van,' moppert Sanne. 'Je weet toch niks?'

'Uiteindelijk weet je niks, Sanne. Het enige echte antwoord op de vraag wat goed is, bestaat niet. Voor jou staat misschien vast dat iemand doden niet goed is. Maar wat als je aangevallen wordt omdat er in jouw land oorlog is? Denk je er dan nog zo over? Wat "goed" betekent, heeft alles te maken met wie jij bent, met je omstandigheden en je ervaring. Socrates wil dat we daarom bescheiden zijn en niet de ander opleggen wat wij denken dat goed is. Dat bedoelt hij met: Ik weet dat ik niets weet.'

'Oké...' zegt Sanne. 'Maar dan nog wat. U zei toch in de klas dat er iemand doodging?'

Meneer Swart begint te lachen. 'Jij houdt wel van een sappig verhaal, zeker?' Sanne knikt. 'Socrates moedigde de mensen aan om zelf na te denken. Altijd en grondig. De bestuurders van de stad vonden dat helemaal niks. Want wat, als de mensen daardoor hun bestuur niet meer zouden steunen? De ideeën van Socrates vonden ze daarom levensgevaarlijk.'

'En toen is ie vermoord?' zegt Sanne gretig.

'En toen is ie vermoord,' herhaalt meneer Swart. 'Hij kreeg een beker met gif. Die moest hij leegdrinken. En zo stierf Socrates, ongeveer zeventig jaar oud.'

Sanne laat zichzelf theatraal op de grond zakken. De leerlingen gieren het uit van het lachen. Nou ja, bijna alle leerlingen. Want Jelle kijkt toch nog steeds een beetje ernstig. Zoals altijd.

'Wat vond je ervan vandaag?' vraagt Bram als ze aan het eind van deze eerste schooldag hun fietsen uit de rekken pakken.

'Ik heb liever vakantie,' zegt Sven.

‘Gekke gast hè, die Swart.’

‘Hij moest mij weer hebben, natuurlijk,’ bromt Sven.

‘Ja, haha! Svenos. Die houden we erin!’

‘Zie je morgen,’ zegt Svenos, die een andere kant op moet. Onderweg hoort hij een bleepje op zijn telefoon. Berichtje van zijn moeder om hem eraan te herinneren dat ze vandaag vroeg eten. Ja, ja. Komt goed. Geen plannen op deze eerste dag. Hij komt gewoon naar huis.

‘Hoe was het op school?’ vraagt zijn moeder als ze tegen het eind van de middag aan tafel gaan.

‘Gewoon,’ zegt Sven terwijl hij zijn vork in een aardappel steekt.

‘Nu al gewoon?’ klinkt vader verbaasd. ‘Dat kan nog wat worden dit jaar.’

‘En jij?’ zegt moeder terwijl ze vader aankijkt.

‘Op kantoor niets bijzonders, maar ik verwacht een pittige avond in de gemeenteraad.’

‘Want?’

Vader loopt naar de woonkamer en pakt de krant. ‘Kijk. Dit pand aan de Woudsingel, weet je wel. De eigenaar is rijk en wil iets goeds doen voor de samenleving. Hij heeft de gemeente toestemming gevraagd er een opvanghuis voor jongeren van te maken.’

‘Drugsverslaafden, daklozen, jongeren die de weg kwijt zijn? Waar hebben we het over?’ vraagt moeder met volle mond.

‘Of alle drie,’ zegt vader. ‘De wethouder zal er inmiddels wel meer over weten en dat vanavond vertellen.’

‘Hebben jullie het er al in de fractie over gehad?’

Svens vader maakt deel uit van de Vernieuwings- en VerbeteringsPartij, de VVP. ‘Nee, dit overvalt ons ook,’ zegt hij. ‘Ik heb vandaag wel even wat rondgebeld, maar de eigenaar van het pand heeft zijn plan al in het nieuws gebracht voor wij erover ingelicht zijn.’

‘Moeten jullie er dan nu meteen al over beslissen?’ vraagt Sven.

‘Nee. Het is nog lang niet zover. De bestemming moet worden aangepast en er zullen gesprekken met de buurt plaatsvinden en

met organisaties die zo'n proces moeten begeleiden. Als die toestemming er komt, tenminste. Nee, daar gaan nog maanden overheen.'

Sven snijdt zijn vlees en bedenkt dat hij ze helemaal niet kent eigenlijk, die jongeren met ernstige problemen. Op school zitten er wel wat kinderen die regelmatig te laat komen of spijbelen. Van een jongen uit de derde wordt gezegd dat ie geschorst is omdat hij gedronken zou hebben in het fietsenhok. En een meisje uit een van de hogere klassen is een tijd van school geweest omdat ze in de greep was van een loverboy. Maar dat waren uitzonderingen. En hij kende ze alleen van gezicht.

'Wat vind je?' vraagt vader aan Sven.

'Waarvan?'

'Van zo'n opvanghuis.'

'Eh... Op zich wel goed, toch?'

'Ja,' zegt zijn moeder. 'Maar het zullen je burens maar worden. Al die drukte opeens. Lawaai, geruzie.'

Vader fronst zijn wenkbrauwen.

Schaduw

'Plato,' zegt meneer Swart.

'Ook goedemorgen,' reageert Wouter.

'Hij heeft weer dat gekke bruine pak aan,' fluistert Sanne tegen Loubna.

'Misschien heeft ie er maar één,' lacht die.

'Plato, dus,' herhaalt Swart. Hij maakt zijn tas open en haalt er een lampje uit. Hij pakt ook een plastic tasje dat naast zijn tas op de grond staat. 'Iemand bang in het donker?' vraagt hij.

Er wordt wat gegiecheld, maar niemand steekt een vinger op.

'Goed. Volg mij.'

'Waar gaan we heen, dan?' vraagt Ilse onzeker. Ze houdt niet zo van verrassingen.

‘Naar de kelder,’ zegt meneer Swart terwijl ze door de gangen lopen.

‘De KELDER?!’ roepen ze in koor.

‘Sst. Hier wordt gewerkt!’ sist meneer Swart.

‘Mag dat wel?’ vraagt Ilse met een klein stemmetje.

‘Geen idee,’ antwoordt meneer Swart. ‘Maar wat niet weet, wat niet deert.’

Verbaasd lopen ze achter hem aan alle trappen af. ‘Dit wordt een leuk jaar,’ grijnst Bram, die naast Sven loopt. Sven kijkt nieuwsgierig om zich heen. In dit deel van de school is hij nog nooit geweest. Meneer Swart vist een sleutel uit zijn broekzak en draait het slot open. Hij zoekt het lichtknopje en gebaart dat iedereen binnen moet komen. In de kelder staat het vol met oude computers, wat tafels en stoelen en enorme wandrekken met daarin pakken briefpapier, enveloppen, kopieerpapier en wat toneelspullen, waaronder een grote rode troon. Die heeft Bram in no time bemachtigd. Het ruikt er muf en in de hoeken van de kelder hangen spinnenwebben. Het is een grote ruimte met buizen aan het plafond. In een hoek staat een grote ijzeren brandkast. Nergens een raam te bekennen.

20

‘Nu wil ik graag dat jullie allemaal in een rij halverwege de ruimte gaan staan met je gezicht naar de muur.’

Sven en Sanne gaan als eersten staan. De rest sluit aan.

‘Wat is dit voor onzin?’ moppert Tijmen. Ze kijken naar een lege muur. ‘Daar is toch niets te zien?’

Maar meneer Swart reageert niet. Hij zoekt een stopcontact, zet het lampje op een hoge plank en doet het aan. Dan loopt hij naar het lichtknopje bij de deur. ‘Schrik niet,’ waarschuwt hij. Een seconde later is het donker in de kelder. Nou ja, op dat lampje na dan. Meneer Swart rommelt in zijn plastic tasje.

‘Ik vind dit eng,’ fluistert Ilse tegen Wouter. ‘Ik houd niet van het donker.’

‘Ik ben er toch?’ fluistert Wouter stoer terug.

Dan zien ze iets op de muur verschijnen. Een papieren vliegtuigje?